

Evaluating the Role and Performance of Formal and Informal Social Organizations in Recidivism Prevention, with Emphasis on Social Reintegration Programs for Offenders After Prison Release (Case Study: Social and Support Organizations Supervised by the Judiciary)

Shahnaz Haghypour¹, Ghodratallah Khosroshahi^{2*}, Mohammad Hossein Poryani³

1. Department of Law, Naraq Branch, Islamic Azad University, Naraq, Iran.

Email: sh.haghypour64@gmail.com

2. Department of Law, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

*Corresponding Author: Email: gh.khosroshahi@ase.ui.ac.ir

3. Department of Sociology, Narag Branch, Islamic Azad University, Narag, Iran.

Email: mhpouryani@yahoo.com

ABSTRACT

This research was conducted with the aim of evaluating the role and performance of formal and informal social organizations in recidivism prevention, focusing on the efficacy of social reintegration programs for offenders after release from prison. The obtained results indicate that the implementation of international norms, as well as the provision of post-imprisonment assistance and support related to community reentry - as two components of social reintegration programs - do not have a significant impact on reducing recidivism. In contrast, post-release supervision of offenders and early release programs demonstrate greater effectiveness in preventing recidivism. Based on the evaluation of formal and informal social organizations, the ranking of the importance of social reintegration programs within the prison environment, in order, includes: early release programs, offender supervision, post-

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

DOI:

10.48300/jlr.2024.410051.2459

Received:

31 December 2023

Accepted:

15 May 2024

Published:

5 January 2026

release assistance and community reentry, and finally, the implementation of international norms. The overall evaluation of these organizations' performance indicates that their level of participation and effectiveness in implementing social reintegration programs for offenders after release is at a relatively satisfactory yet not particularly strong level. The findings overall reveal that the role of social organizations in reducing recidivism requires serious strengthening and revision of programs and intervention methods.

Keywords: Social Reintegration of Offenders, Prison, Formal and Informal Social Organizations, Recidivism Prevention, Post-Release Supervision.

Excerpted from the Ph.D. thesis entitled "Evaluating the Role and Performance of Formal and Informal Social Organizations in Preventing Recidivism with an Emphasis on Social Rehabilitation Programs for Criminals after Release from Prison (Case Study: Social and Support Organizations Under the Supervision of the Judiciary)", Department of Law, Naraq Branch, Islamic Azad University, Naraq, Iran.

Funding:

The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author contributions:

Shahnaz Haghypour: Conceptualization, Methodology, Software, Formal Analysis, Investigation, Resources, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Visualization.

Ghodratallah Khosroshahi: Validation, Formal Analysis, Data Curation, Writing - Review & Editing, Supervision, Project Administration.

Mohammad Hossein Pouryani: Formal Analysis, Writing - Review & Editing, Visualization.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Haghypour, Shahnaz, Ghodratallah Khosroshahi & Mohammad Hossein Pouryani. "Evaluating the Role and Performance of Formal and Informal Social Organizations in Recidivism Prevention, with Emphasis on Social Reintegration Programs for Offenders After Prison Release (Case Study: Social and Support Organizations Supervised by the Judiciary)". *Journal of Legal Research*, 24, no. 64 (January 5, 2026), 191-214.

Extended Abstract

Criminality is a phenomenon that violates social norms; its origin dates to the dawn of human creation, and it is increasing daily in societies. Since criminality is one of the most important phenomena threatening societal security, the discipline of criminology emerged to utilize various sciences to reduce crime rates in societies through etiology and crime prevention. In accordance with Clause 5 of Article 156 of the Iranian Constitution, the duty of reforming offenders and crime prevention has been placed upon the judiciary. However, with the rise in criminality, the said branch cannot have a significant impact on preventing recidivism and the social reintegration of offenders without the cooperation of other organizations. Therefore, this research was conducted with the aim of evaluating the role and performance of formal and informal social organizations in recidivism prevention, with emphasis on social reintegration programs for offenders after release from prison. The findings of this research showed that based on the objective criterion, this study falls under applied research; based on the data collection time criterion, it is a survey study; and based on the nature of the data and the basis of the research, it is a quantitative study. The primary data collection tool in this research is a researcher-made questionnaire. The scale used in the questionnaire of this research is the Likert scale. The reliability of the research tool has been confirmed based on a Cronbach's alpha test of 0.71. The statistical population of this research includes social workers, counselors, and psychologists of social and support organizations supervised by the judiciary, as well as personnel and managers of the State Prisons Organization. The sample size in this research, using the SPSS SamplePower, consists of 156 individuals, and the sampling method in this research is convenience sampling. Data were analyzed utilizing SPSS. To determine the existence/non-existence of an effect between variables and to estimate and generalize the results obtained from the sample size to the statistical population, a one-sample t-test model and the Friedman test were used to evaluate the research hypotheses. According to the findings of this research: (1) The implementation of international norms, as one of the post-release social reintegration programs, is not effective in preventing offender recidivism; (2) Post-imprisonment assistance and aid in community reentry, as one of the post-release social reintegration programs, is not effective in preventing offender recidivism; (3) Offender supervision, as one of the post-release social reintegration programs, is effective in preventing offender recidivism; (4) Early release programs, as one of the pre-release social reintegration programs, are effective in preventing offender recidivism; and (5) The ranking of social reintegration programs for offenders within the prison environment in terms of

importance, from the perspective of formal and informal social organizations, is as follows: (a) Early release programs; (b) Offender supervision; (c) Post-imprisonment assistance and aid in community reentry; and (d) Implementation of international norms. All relevant social organizations, whether formal or informal, must take effective action towards the reformation and rehabilitation of criminals and the prevention of recidivism. Until a collective resolve is created among all these organizations, the prevention of recidivism and the rehabilitation of criminals will not be achieved at a desirable level. For this reason, social reintegration interventions are carried out by various components of the criminal justice system with the participation of social organizations, non-governmental organizations (NGOs), educational institutions, the community, and the offenders' families. However, these programs can also be applied to various groups susceptible to committing criminal acts or recidivism, including children and youths whose socialization process is ongoing, as well as individuals belonging to groups facing difficulties in the path of adaptation, such as minorities, migrants, the mentally ill, or drug addicts. Some of these groups occasionally face insurmountable obstacles. Managing the resolution of these problems requires the cooperative assistance of various institutions. By "social reintegration programs," what is specifically meant are interventions aimed at assisting offenders residing in a penal institution such as detention centers, prisons, psychiatric facilities, or addiction treatment centers. These interventions comprise resocialization, training and education, pre-release preparation programs, as well as programs during conditional release and after exiting prison. This research was conducted in response to 5 hypotheses, and the results of the hypotheses are as follows: For hypotheses 1 and 2, the results indicated that two examples of post-release social reintegration programs - namely, the implementation of international norms and post-imprisonment aid in community reentry - are not effective in preventing offender recidivism; therefore, hypotheses 1 and 2 were not confirmed. For hypotheses 3 and 4, the results indicated that two other examples of social reintegration programs - namely, offender supervision and early release programs - are effective in preventing recidivism; therefore, hypotheses 3 and 4 were confirmed. According to the results of the Friedman test in ranking post-release social reintegration programs for offenders, it can be concluded that the mean rank acquired for each of the post-release social reintegration programs for offenders differs significantly from the other social reintegration programs for offenders within the prison environment. The ranking of post-release social reintegration programs for offenders in terms of importance, from the perspective of formal and informal social organizations, is as follows: 1. Early release programs,

2. Offender supervision, 3. Post-imprisonment aid in community reentry, 4. Implementation of international norms. Although the result of hypothesis 5 is positive - meaning the performance of formal and informal social organizations in post-release social reintegration programs for offenders is at a relatively satisfactory level - it can generally be concluded that the performance of formal and informal social organizations in post-release social reintegration programs for offenders has not possessed significant power and efficacy.

This Page Intentionally Left Blank

ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم با تأکید بر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان (مورد مطالعه: سازمان‌های اجتماعی و حمایتی تحت نظارت قوه قضائیه)

شهناز حقی پور^۱، قدرت‌الله خسروشاهی^۲، محمدحسین پوریانی^۳

۱. گروه حقوق، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران.

sh.haghipour64@gmail.com

۲. گروه حقوق، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

*نویسنده مسئول: gh.khosroshahi@ase.ui.ac.ir

۳. گروه جامعه‌شناسی، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران.

mhpouryani@yahoo.com

چکیده:

این پژوهش با هدف ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم، با تمرکز بر کارآمدی برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان انجام شده است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که اجرای هنجارهای بین‌المللی و همچنین ارائه کمک‌های پساحبس و حمایت‌های مرتبط با بازگشت به جامعه، به‌عنوان دو مؤلفه از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی، تأثیر معناداری بر کاهش تکرار جرم ندارند. در مقابل مراقبت از بزهکاران پس از آزادی و برنامه‌های آزادی پیش از موعد، اثربخشی بیشتری در پیشگیری از تکرار جرم نشان می‌دهند. بر اساس ارزیابی سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی، رتبه‌بندی اهمیت برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی در محیط زندان به‌ترتیب شامل برنامه‌های آزادی پیش از موعد، مراقبت بزهکاران، کمک‌های پساحبس و بازگشت به جامعه و در نهایت پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی است. ارزیابی کلی عملکرد این سازمان‌ها بیانگر آن است که میزان مشارکت و اثربخشی آنان در اجرای برنامه‌های بازپذیرسازی

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهش‌گاه حقوق

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/jlr.2024.410051.2459

تاریخ دریافت:

۱۰ دی ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۱۵ دی ۱۴۰۴

اجتماعی بزهکاران پس از آزادی، در سطحی به نسبت مطلوب اما نه چندان قوی قرار دارد. یافته‌ها در مجموع نشان می‌دهد که نقش سازمان‌های اجتماعی در کاهش بازگشت به جرم، نیازمند تقویت و بازنگری جدی در برنامه‌ها و شیوه‌های مداخله است.

کلیدواژه‌ها:

بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران، زندان، سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی، پیشگیری از تکرار جرم، مراقبت پساجس.

برگرفته از رساله دکتری با عنوان «ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری تکرار جرم با تأکید بر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان (مورد مطالعه: سازمان‌های اجتماعی و حمایتی تحت نظارت قوه قضائیه)»، گروه حقوق، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

شهنار حقی‌پور: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، تصویرسازی.
قدرت‌الله خسروشاهی: اعتبارسنجی، تحلیل، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت، مدیریت پروژه.
محمدحسین پوریانی: تحلیل، نوشتن - بررسی و ویرایش، تصویرسازی.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

حقی‌پور، شهنار، قدرت‌الله خسروشاهی و محمدحسین پوریانی. ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم با تأکید بر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان (مورد مطالعه: سازمان‌های اجتماعی و حمایتی تحت نظارت قوه قضائیه). مجله پژوهش‌های حقوقی، ۲۴، ش. ۶۴ (۱۵ دی ۱۴۰۴)، ۱۹۱-۲۱۴.

مقدمه

ابزارهای مقابله با بزهکاری در حقوق کیفری معاصر عبارت است از مجموعه کیفرها و اقدامات تأمینی. ارباب عام و خاص، خنثی‌سازی و سزادهی کارکردهای سنتی و اصلاح، درمان یا بازپروری بزهکاران، کارکردهای جدید کیفر محسوب می‌شوند که کارآمدی آنها در جرم‌شناسی حقوق کیفری بررسی می‌شود. بازپروری مستلزم لحاظ شخصیت بزهکار در مراحل مختلف عدالت کیفری با هدف متناسب کردن پاسخ‌های آن با خصوصیات عینی و شخصی وی است. بدین ترتیب است که در کنار پرونده کیفری مرتکب، پرونده شخصیت که شامل ویژگی‌های روانی، جسمانی، خانوادگی، شغلی و... وی است، اهمیت پیدا می‌کند.^۱ بازپذیری اجتماعی بزهکار در دو معنی مضیق و موسع به کار برده می‌شود؛ بازپذیری در معنی مضیق یعنی انواع حمایت از زندانیان پس از آزادی و خروج از حبس با هدف تسهیل بازگشت آنان به بستر اجتماع بازپذیری و در معنی موسع، مجموعه مداخلات کیفری، از قرارهای تأمین گرفته تا اجرای کیفر سالب آزادی و نیز مرحله پسا کیفری را شامل می‌شود، به گونه‌ای که فرد به سیستم عدالت کیفری بازنگردد؛ مداخلاتی که علاوه بر جرم ارتكابی به جنبه‌های انسانی - اجتماعی مرتکب در محیط کیفری نیز توجه می‌کند. اصلاح و بازپذیری اجتماعی بزهکاران به‌عنوان یک تدبیر انسانی در سیاست جنایی سازمان ملل از موقعیت ممتازی برخوردار است. در واقع سازمان ملل از یک سو از سال ۱۹۵۵، «اصلاح بزهکاران» را در عنوان کنگره‌های پنج‌سالانه خود، یعنی کنگره‌های پیشگیری از جرم و اصلاح بزهکاران، وارد نمود و از سوی دیگر در اسناد الزام‌آور و نیز ارشادی - توصیه‌ای، ضمن تکلیف دولت‌ها به مجازات مجرمین، بازپروری آنان را مورد تأکید قرار داد. اسناد توصیه‌ای - ارشادی مانند قواعد حداقل سازمان ملل درباره نحوه رفتار اصلاحی با زندانیان، قواعد استاندارد سازمان ملل برای اجرای عدالت کیفری کودکان و نوجوانان معروف به «قواعد پکن»، رهنمودهای سازمان ملل برای پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان معروف به «اصول ریاض»، اصلاح و اجتماع‌پذیر نمودن بزهکاران را به دولت‌ها توصیه نموده است. بدین ترتیب خاستگاه کارکرد جدید کیفر یعنی بازپروری، اصولاً به پایان قرن نوزدهم، ولی توسعه آن در پرتو یافته‌های جرم‌شناسی بالینی به نیمه دوم سده بیستم بازمی‌گردد؛ اما تعلیمات و یافته‌های جرم‌شناسی واکنش اجتماعی که از نخستین رویکردهای انتقادی در جرم‌شناسی است و پس از آن، انتشار نتایج مطالعات ارزیابی‌کننده کارنامه اصلاح بزهکاران، به‌ویژه تحقیقات مارتینسون، موجب تقویت این اندیشه شد که رسالت بازپروری نیز همانند کارکردهای سنتی کیفر، نتوانسته است

۱. شهرام ابراهیمی، «بازپروری عادلانه مجرمان»، آموزه‌های حقوق کیفری، ۹، (۱۳۹۱)۳، ۱۵۱-۱۷۶.

در مقابله با تکرار جرم مؤثر واقع شود.^۲ بازگشت مجدد محکومان به زندان، به دنبال ارتکاب جرم جدید و در نتیجه افزایش جمعیت کیفری، خود دلیل ناکارآمدی بازپروری تلقی می‌شد. برای رفع این انتقاد، سیاست متنوع‌سازی ضمانت اجرای کیفری و تجدیدنظر در نظام اجرای کیفرها و برنامه‌های بازپروری و نیز تقویت امکانات مادی و انسانی عدالت کیفری، به‌ویژه تنوع‌بخشی جایگزین‌های حبس مانند نظام نیمه‌آزادی، حبس خانگی و... در اولویت قانونگذار قرار گرفت، به‌طوری که کارکرد بازپروری عدالت کیفری با نوسازی مفاهیم بنیادی و شیوه‌های جدید بازپروری همچنان در کشورهای مختلف به حیات خود ادامه داد و اصول راهبردی آن‌گاه جنبه تقنینی نیز به خود گرفت. اصلاح و بازپروری مجرمان به مفهوم پیش‌گفته، در حقوق ایران نیز جنبه فراتقنینی، راهبردی و به تعبیر دیگر اعتبار یک اصل قانون اساسی به خود گرفته است. اصلاح مجرمین از وظایف قوه قضائیه، یعنی نهادهای عدالت کیفری است که سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی را مکلف ساخته با همکاری دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات عمومی و مردم‌نهاد، به‌منظور بازاجتماعی شدن محکومان، اقدامات را در چهار حوزه ۱- اصلاح محیط زندان؛ ۲- آموزش زندانیان؛ ۳- رفع مشکل معیشتی خانواده‌های زندانیان و ۴- معرفی زندانیان نیازمند اشتغال به مراجع ذی‌ربط پس از آزادی انجام دهند.^۳ در مقررات تقنینی و فروتقنینی نیز به‌طور پراکنده، بر روند زندان‌زدایی و بازسازگاری محکومان با جامعه تأکید شده است. با وجود این در دو قانون مجازات اسلامی و آیین دادرسی کیفری اخیرالتصویب، نحوه نگهداری و طبقه‌بندی محکومان و متهمان، برنامه‌های بازپروری، نحوه ملاقات زندانیان، طبقه‌بندی اطفال و نوجوانان از حیث جنس، سن، نوع جرایم، یا نحوه اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط، قرار تعویق صدور حکم، نظام نیمه‌آزادی و نیز نحوه اجرای مجازات جایگزین حبس به آینده محول شده است، یا اینکه تکلیف چگونگی تأثیر پرونده شخصیت و یا گزارش مددکار در رأی دادگاه مشخص نیست. این وضعیت از ناهماهنگی و جزیره‌ای بودن برنامه و اقدامات ناظر به اصلاح و درمان حکایت می‌کند.^۴ این پژوهش با هدف ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم با

۲. علی افراسیابی، «امکان بازپذیری اجتماعی بزهکاران در بسترهای کیفری و پسا کیفری موجود»، مطالعات پیشگیری از جرم، ۵، ۱۵ (۱۳۸۹)، ۴۶.

۳. محمد حاجی‌آبادی و محمد حسینی، «نقش مؤسسات حرفه‌آموزی و کاردرمانی در اصلاح و بازسازی مجرمان» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، ۱۳۹۸)، ۵۱.

۴. زهرا زند و محمدرضا رحمت، «اثربخشی مراقبت از مجرمان خطرناک پس از آزادی با نمونه موردی زندانیان شهر شیراز» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تفت، ۱۳۹۳)، ۶۷.

تأکید بر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران صورت خواهد پذیرفت. سؤالات اساسی این پژوهش آن است که: سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی چه نقشی در پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران پس از آزادی از زندان دارند؟ عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران پس از آزادی از زندان چگونه است؟ سؤالات فرعی پژوهش نیز عبارت‌اند از: تا چه میزان برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان (پیاپیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی، کمک‌های پس‌احبس و مساعدت در بازگشت به جامعه، مراقبت بزهکاران، برنامه‌های پس از آزادی)، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است؟

۱- پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش ابراهیمی (۱۳۹۱)^۵ با عنوان «بازپروری عادلانه مجرمان» نشان داد که اصلاح و درمان بزهکاران، نیازمند تدوین قانون جامعی است که در آن، بازپروری، نهادهای متولی اصلاح، شرایط کنشگران اصلاح مجرمان مانند مددکاران اجتماعی، مدت اصلاح بر حسب نوع جرم و مجازات و نیز شخصیت مجرم به‌طور دقیق تبیین شود و بازپروری به‌عنوان حقی برای محکوم از یک سو و به‌عنوان تکلیف دولت و وظیفه نظام عدالت کیفری از سوی دیگر تعیین و ضابطه‌مند شود.

نتایج پژوهش افراسیابی (۱۳۸۹)^۶ با عنوان «امکان بازپذیری اجتماعی بزهکاران در بسترهای کیفری و پساکیفری موجود» نشان داد که ترسیم یک بستر علمی و منسجم برای اجرای فرایند بازپذیری اجتماعی بزهکاران، مستلزم سیاست‌گذاری در دو حوزه کیفری و پساکیفری است. در بسترهای کیفری ضروری است که از رهگذر تحلیل جرم ارتكابی توسط شخص بزهکار، عوامل موجد جرم، شناسایی و تحلیل شود و در ادامه تدابیری برای حذف یا کنترل این عوامل، طراحی و اجرا شود. در بسترهای پساکیفری، از سویی لازم است که موانع عمومی بازپذیری بزهکاران (موانع فرهنگی، اجتماعی و شغلی) از مسیر بازپذیری آنها برچیده شوند و از سوی دیگر از رهگذر شناسایی حق آزادی مشروط برای کلیه زندانیان و نظارت و کنترل مؤثر فردی - وضعی بر آنها در این مدت، از سوق‌یابی بزهکار به سمت تکرار جرم پیشگیری شود.

نتایج پژوهش میرحسینی و لاریجانی (۱۳۹۷)^۷ با عنوان «شناسایی زمینه‌های طراحی مدل بازپذیری

۵. ابراهیمی، پیشین، ۱۵۱-۱۷۶.

۶. افراسیابی، پیشین، ۳۳-۵۷.

۷. زهر میرحسینی و مهسا لاریجانی، «شناسایی زمینه‌های طراحی مدل بازپذیری اجتماعی موفق زنان مجرم»، نشریه زن

اجتماعی موفق زنان مجرم» نشان داد که و راهبردهای زنان به‌منظور بازپذیری اجتماعی در دو مقوله مناسب‌سازی و سالم‌سازی محیطی و گسترش شبکه‌های اجتماعی قرار می‌گیرد که در نهایت مجموع این عوامل و راهبردها، رضایت از زندگی و سازگاری و سامان‌دهی اجتماعی یا به عبارت دیگر بازپذیری اجتماعی زنان را میسر می‌کند.

نتایج پژوهش علایی و نوروزی (۱۳۹۹)^۸ با عنوان نقش مؤسسات حرفه‌آموزی و کاردرمانی در اصلاح و بازسازی مجرمان نشان داد که در ایام تحمل حبس در زندان، زندانی فرصت مناسبی برای آموختن فنی و حرفه متناسب با استعداد و توانایی خود پیدا می‌کنند. انجام کار در ایام تحمل کیفر و بهره‌گیری از امکانات آموزشی زندان به‌تدریج توان فنی و مهارت او را افزایش داده و پس از آزادی از زندان به جهت تخصص و مهارتی که در ایام تحمل کیفر به دست آورده، جذب بازار کار شده و همین امر زمینه جدایی او و عدم پیوستن به گروه‌های تبهکاری را فراهم می‌کند و باعث جلوگیری از تکرار مجدد جرم می‌شود. نتایج پژوهش کوره‌رنگی‌ها و قماش (۱۳۹۲)^۹ با عنوان «جایگاه اصلاح و بازپروری مجرمان و دارندگان حالت خطرناک در سیاست جنایی ایران» نشان داد که سیاست جنایی باید در برخورد با مجرمان خطرناک به‌جای اتکا بر مجازات، از روش‌های غیرکیفری و نظارتی خارج از زندان استفاده کند و این وظیفه را به متخصصان مانند روان‌شناسان و مددکاران بسپارد. تقویت پیشگیری وضعی می‌تواند از ارتکاب دوباره جرم جلوگیری کند. همچنین اجرای برنامه‌های اصلاحی و درمانی در خارج از زندان مؤثرتر است، زیرا ازدحام زندان‌ها و نبود پرونده شخصیت مانع اجرای موفق این روش‌ها در محیط زندان شده است.

نتایج پژوهش شریف‌آبادی و نیازپور (۱۳۹۴)^{۱۰} با عنوان «بازپروری عادلانه مجرمان، مبانی و جایگاه آن در حقوق ایران» نشان داد که اصلاح و بازپروری مجرمان یکی از سیاست‌های اساسی سیاست جنایی جمهوری اسلامی ایران است که بنیان آن بر بند پنجم از اصل ۱۵۶ قانون اساسی مبتنی است. در واقع در این رویکرد، رفتار جنایی بزهکار طرد می‌شود، ولی خود فرد به‌عنوان شخصی که بنا به دلایلی مرتکب جرم شده و بنا به ذات پویایش امکان تحول و بازگشت به زندگی اجتماعی را دارد، موضوع تدابیر بازپرورانه

در توسعه و سیاست، ۱۶، ۱۱ (۱۳۹۷)، ۵۱-۷۸.

۸. حشمت‌الله علایی و بهروز نوروزی، «نقش مؤسسات حرفه‌آموزی و کاردرمانی در اصلاح و بازسازی مجرمان» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، ۱۳۹۹)، ۶۷.

۹. امیر کوره‌رنگی‌ها و سعید قماش، «جایگاه اصلاح و بازپروری مجرمان و دارندگان حالت خطرناک در سیاست جنایی ایران» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان، ۱۳۹۲)، ۷۳.

۱۰. فاطمه شریف‌آبادی و امیرحسین نیازپور، «بازپروری عادلانه مجرمان، مبانی و جایگاه آن در حقوق ایران» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۹۴)، ۷۳.

قرار می‌گیرد تا به زندگی جمعی بازگردد. برای نیل به این هدف ضروری است که تدابیر بازپرورانه در قالب یک روش منسجم و هدفمند قرار گیرد.

نتایج پژوهش شفیعی و خالقی (۱۳۹۵)^{۱۱} با عنوان «جایگاه جامعه‌پذیری بزهکار پس از اجرای مجازات در قانون مجازات اسلامی» نشان داد که وجود مشکلات و موانع مجازات‌ها نظیر افزایش جمعیت کیفری زندان‌ها، فقدان زیرساخت‌های لازم و کمبود نیروی انسانی متخصص مانند مددکار اجتماعی، نباید موجب فراموشی هدف اساسی کیفر یعنی بازپروری و بازگشت مجرم به جامعه شود، هدفی که از رهگذر رعایت حقوق بنیادین بزهکار و احترام به کرامت انسانی او تحقق می‌یابد. این اصول و مبانی که با توجه به شأن و منزلت انسان شکل گرفته و فلسفه وجودی‌اش، اعتلای منزلت حقوق انسانی است، شرایطی را برای اصلاح بزهکاران تعیین می‌کند. با رعایت همین اصول است که کارکرد بازپروری جنبه عادلانه به خود می‌گیرد.

نتایج پژوهش باقرلو و ربانی (۱۳۹۷)^{۱۲} با عنوان «رویکرد مقنن به بازسازی اجتماعی مجرمین» نشان داد که با توجه به ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی جدید، قانونگذار با هدف روزآمدسازی و انطباق نظام کیفری با تحولات معاصر، اختیارات گسترده‌تری به قاضی تفویض کرده است. بر اساس این ماده، قاضی می‌تواند در صورت احراز جهات تخفیف و تشخیص اینکه مرتکب حتی بدون اجرای مجازات اصلاح می‌شود یا در موارد فقدان سابقه کیفری مؤثر، گذشت شاکی و جبران ضرر و زیان یا تعیین سازکار جبران آن، حکم به معافیت از کیفر صادر کند. همچنین ماده ۲۳ قانون مزبور به قاضی اجازه می‌دهد متناسب با جرم، مجازات‌های تکمیلی تعیین کند؛ از جمله موارد مندرج در بندهای «ز» و «ژ» که شامل الزام به یادگیری حرفه، شغل یا کار معین و نیز الزام به تحصیل است و ارتباط مستقیمی با اصلاح و درمان مجرمان دارد. از آنجا که یکی از اهداف اصلی بازسازی و اصلاح مجرمان، پیشگیری از تکرار جرم است، اجرای چنین تدابیری می‌تواند فرد بزهکار را به هنجارهای اجتماعی نزدیک کرده و او را به سمت رفتار مطلوب سوق دهد.

نتایج پژوهش رستمی و جوانمرد (۱۳۹۵)^{۱۳} با عنوان «چالش‌های نظری بازپروری در محکومان به

۱۱. معصومه شفیعی و ابوالفتح خالقی، «جایگاه جامعه‌پذیری بزهکار پس از اجرای مجازات در قانون مجازات اسلامی سال

۱۳۹۲» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم، ۱۳۹۵)، ۶۸.

۱۲. زهرا باقرلو و علی ربانی، «رویکرد مقنن به بازسازی اجتماعی مجرمین» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر قدس، ۱۳۹۷)، ۵۵.

۱۳. لونا رستمی و بهروز جوانمرد، «چالش‌های نظری بازپروری در محکومان به کیفرهای خدمات عمومی رایگان» (پایان‌نامه

کیفرهای خدمات عمومی رایگان» نشان داد که یکی از مهم‌ترین انواع کیفرهای جایگزین حبس، کیفر خدمات عام‌المنفعه یا عمومی است. خدمات عام‌المنفعه، خدماتی است که محکوم‌علیه بدون دریافت دستمزد و به دستور دادگاه و به نفع جامعه انجام می‌دهد. در این کیفر، فرد مجرم به جای حبس به ارائه خدمات به سود جامعه برای مدت مشخص همراه با تکلیف به ایفای برخی تعهدات می‌شود و در عین حال ممکن است متعهد به اجرای این تکالیف هم نگردد. بدین ترتیب این نوع مجازات به‌عنوان یک راهکار جایگزین زندان، در جهت بازپروری و اصلاح محکوم‌علیه از رهگذر جلوگیری از آثار منفی محکومیت به حبس است.

نتایج پژوهش نقی‌دخت و حسنی (۱۳۹۹)^{۱۴} با عنوان «مطالعه جرم‌شناختی نقش آموزه‌های اسامی در پیشگیری از جرایم و اصلاح مجرمین» نشان داد که آموزه‌های دینی در ابعاد فردی و اجتماعی به دنبال ارائه راهکارهایی برای هدایت و کنترل تک‌تک افراد جامعه متناسب با هر ویژگی خاص انسانی است. محل ظهور این شیوه‌ها هم در مرحله قبل از تصمیم به ارتکاب جرم و هم در مرحله پس از ارتکاب جرم است. تأمل در چنین منبع ارزشمند می‌تواند هم برای تصمیم‌سازان اجتماعی مثمرتر بوده و هم برای جامعه حقوقی از جمله قضات مسیری مطمئن و کارآمد در جهت اتخاذ تصمیمات صحیح در حوزه پیشگیری از جرایم و اصلاح مجرمان باشد.

۲- روش‌شناسی پژوهش

منظور از روش همان متدولوژی یا شیوه انجام پژوهش است. روش‌های پژوهش را بر اساس معیارهای مختلفی می‌توان تقسیم‌بندی نمود، اما می‌بایست توجه داشت که معیارهای موردنظر باید جامع باشد. روش انتخاب‌شده در این پژوهش با توجه به معیارهای متفاوتی صورت پذیرفته است؛ این پژوهش بر اساس معیار هدف در گروه پژوهش‌های کاربردی، بر اساس معیار زمان گردآوری داده‌ها در گروه پژوهش‌های پیمایشی، بر اساس معیار ماهیت داده‌ها و مبنای پژوهش، یک پژوهش کمی، بر اساس معیار خصوصیات موضوع یا مسئله پژوهش، یک پژوهش همبستگی یا همخوانی، بر اساس معیار انواع تحقیقات بر اساس نوع داده، یک پژوهش با داده‌های دست‌اول، بر اساس معیار روش جمع‌آوری اطلاعات، یک پژوهش میدانی با استفاده از تکنیک پرسشنامه و بر اساس معیار میزان ژرفایی، یک

کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد صفادشت، ۱۳۹۵، ۶۰.

۱۴. حسین نقی‌دخت و جعفر حسنی، «مطالعه جرم‌شناختی نقش آموزه‌های اسامی در پیشگیری از جرایم و اصلاح مجرمین» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، ۱۳۹۹)، ۷۴.

پژوهش پهنانگر و اصلی‌ترین ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته و طیف مورد استفاده در پرسشنامه طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای است. پایایی ابزار پژوهش نیز بر اساس آزمون آلفای کرونباخ (۰/۷۲) به تأیید رسیده است، در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش ابزار تجزیه و تحلیل اطلاعات پرسشنامه‌ای این پژوهش با نرم‌افزار آماری SPSS صورت پذیرفته است و به منظور تعیین وجود یا نبود تأثیر بین متغیرها و برآورد و تعمیم نتایج به دست آمده از حجم نمونه به جامعه آماری از آزمون تی تک‌نمونه‌ای و آزمون فریدمن جهت ارزیابی فرضیه‌های پژوهش و مدل مفهومی پژوهش استفاده گردیده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل مددکاران، مشاوران و روان‌شناسان سازمان‌های اجتماعی و حمایتی تحت نظارت قوه قضائیه، کارکنان و مدیران سازمان زندان‌ها بوده است. جهت تعیین حجم نمونه در این پژوهش از نرم‌افزار SPSS Sample Power استفاده گردیده و حجم نمونه در این پژوهش برابر با ۱۵۶ نفر و شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری در دسترس است.

به منظور اجرای ملاحظات اخلاقی در این پژوهش اقداماتی انجام گرفته است که برخی از مهم‌ترین این اقدام‌ها اشاره می‌گردد:

۱- به شرکت‌کنندگان در پژوهش اطمینان داده شده که اطلاعات دریافتی از ایشان محرمانه خواهد ماند. ۲- در استفاده از منابع حفظ امانت مدنظر قرار گرفته شده است (رعایت صداقت و امانت علمی و عدم استفاده از منابع مشکوک و فاقد اعتبار). ۳- همکاری در این پژوهش توسط شرکت‌کنندگان داوطلبانه بوده است. ۴- شرکت‌کنندگان در پژوهش آزاد بوده‌اند که هر زمان اراده کنند از طرح (پاسخگویی به پرسشنامه) خارج شوند. ۵- پرهیز از جمع‌آوری اطلاعات از راه استراق سمع، دوربین مخفی و... ۶- رعایت بی‌طرفی و پرهیز از گرایش‌های خاص توسط پژوهشگر و رعایت حرمت افراد یا اجتماع هنگام بحث و تفسیر. ۷- استفاده از جدیدترین روش‌های تحقیق جهت اخذ نتیجه، به گونه‌ای که بتواند در بهبود پژوهش‌های دیگر و یا برنامه‌ریزی‌ها مورد استفاده قرار گیرد. ۸- رعایت صداقت در هنگام تجزیه و تحلیل داده‌ها و عدم تحریف.

۳- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش عبارت‌اند از:

۱- پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است.

- ۲- کمک‌های پس‌ساحب و مساعدت در بازگشت به جامعه به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است.
- ۳- مراقبت بزهکاران به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است.
- ۴- برنامه‌های آزادی‌پیش از موعد به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی آزادی‌پیش از موعد، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است.
- ۵- عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان در حد مطلوب است.

۴- یافته‌های پژوهش

نتایج درج‌شده در جدول یک نشان می‌دهد که کلیه مقادیر با استانداردها تطبیق داشته و برآزش مدل‌های اندازه‌گیری با استفاده از ۲ معیار ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) در حد مطلوب هستند.

جدول ۱: آلفای کرونباخ متغیر مورد سنجش (برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان)

متغیر	ضریب پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ
برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان	۰٫۷۷	۰٫۷۱

مطابق نتایج جدول شماره ۲، توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که ۷۶٫۹ درصد از پاسخگویان در این پژوهش، مرد و ۲۳٫۱ درصد زن بوده‌اند. توزیع فراوانی سن پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که ۱۶ درصد از پاسخگویان در این پژوهش در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال، ۳۹٫۷ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۱٫۴ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۲٫۸ درصد نیز در گروه سنی بالاتر از ۵۰ سال قرار داشته‌اند. توزیع فراوانی مقطع تحصیلی پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که ۲۶٫۳ درصد از پاسخگویان در این پژوهش دارای میزان تحصیلات کارشناسی و ۷۳٫۷ درصد نیز دارای میزان تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بوده‌اند. توزیع فراوانی سابقه خدمت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که ۲۸٫۸ درصد از پاسخگویان در این پژوهش دارای سابقه خدمت کمتر از ۱۰ سال، ۵۳٫۲ درصد بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۱۷٫۹ درصد نیز دارای سابقه خدمت بیشتر از ۲۰ سال قرار داشته‌اند. توزیع فراوانی نوع پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که

۳۲/۱ درصد از پاسخگویان در این پژوهش مددکار، ۲۶/۳ درصد مشاور، ۲۸/۲ درصد روان‌شناسان، ۹/۶ درصد کارکنان سازمان زندان‌ها و ۳/۸ درصد نیز مدیران سازمان زندان‌ها بوده‌اند.

جدول ۲: فراوانی پاسخگویان به تفکیک متغیرهای جمعیت شناختی

درصد	فراوانی	متغیرها	
۷۶/۹	۱۲۰	مرد	جنسیت
۲۳/۱	۳۶	زن	
۱۶	۲۵	۳۰ سال و کمتر	سن
۳۹/۷	۶۲	۳۱ تا ۴۰ سال	
۳۱/۴	۴۹	۴۱ تا ۵۰ سال	
۱۳/۸	۲۰	بیشتر از ۵۰ سال	میزان تحصیلات
۲۶/۳	۴۱	لیسانس	
۷۳/۷	۱۱۵	فوق لیسانس و بالاتر	سابقه خدمت
۲۸/۸	۴۵	کمتر از ۱۰ سال	
۵۳/۲	۸۳	۱۰ تا ۲۰ سال	
۱۷/۹	۲۸	بیشتر از ۲۰ سال	نوع پاسخگویان
۳۲/۱	۵۰	مددکاران	
۲۶/۳	۴۱	مشاوران	
۲۸/۲	۴۴	روان‌شناسان	
۹/۶	۱۵	کارکنان سازمان زندان‌ها	
۳/۸	۶	مدیران سازمان زندان‌ها	

میانگین اکتسابی متغیرهای مطرح‌شده در پژوهش عبارت‌اند از: پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی دارای میانگین ۲/۰۵، کمک‌های پس‌احسب و مساعدت در بازگشت به جامعه دارای میانگین ۲/۹۹، مراقبت بزهکاران دارای میانگین ۳/۴۲ و برنامه‌های آزادی پیش از موعد دارای میانگین ۳/۶۹. با توجه به‌عنوان پژوهش که به ارزیابی نقش و عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در پیشگیری از تکرار جرم با تأکید بر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان پرداخته است، برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان از دیدگاه سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی به ترتیب از بیشترین تا کمترین میانگین عبارت‌اند از: ۱- برنامه‌های آزادی پیش از موعد؛ ۲- مراقبت بزهکاران؛ ۳- کمک‌های پس‌احسب و مساعدت در بازگشت به جامعه؛ ۴- پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی. به این ترتیب می‌توان اظهار داشت که برنامه‌های فوق از دیدگاه سازمان‌های اجتماعی و حمایتی تحت نظارت قوه قضائیه بیشترین تا کمترین عملکرد و بازدهی را در بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان را به خود اختصاص داده است.

جدول ۳: آماره‌های پراکندگی مرکزی (میانگین و انحراف معیار) از مؤلفه‌های متغیر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان

متغیر	ابعاد	میانگین	میانگین متغیر
پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی	قبول مسئولیت پسا زندان	۱٫۰۳	۲٫۰۵
	آزادی پیش از موعد	۳٫۹۸	
	مداخله اجتماع در بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران	۱٫۱۶	
کمک‌های پساجس و مساعدت در بازگشت به جامعه	کمک به بازگشت به بازار کار	۲٫۱۰	۲٫۹۹
	مساعدت‌های مالی	۱٫۲۲	
	دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و تأمین اجتماعی	۳٫۶۰	
	حمایت خانواده	۴٫۱۵	
	مداخله برای درمان اعتیاد	۳٫۸۸	
مراقبت بزهکاران	مدل‌های مراقبت از بزهکاران	۱٫۳۵	۳٫۴۲
	آزادی مشروط	۴٫۲۵	
	مطابقت با شرایط آزادی مشروط و اجرای آن	۴٫۳۶	
	برنامه‌های مراقبت فشرده	۳٫۱۱	
	مراقبت الکترونیکی	۴٫۰۳	
برنامه‌های آزادی پیش از موعد	آزادی مشروط اختیاری	۴٫۷۱	۳٫۶۹
	اطلاعات لازم جهت اتخاذ تصمیم	۳٫۳۰	
	معیارهای اتخاذ تصمیم	۳٫۵۸	
	مشارکت بزهکار و بزه دیده در اتخاذ تصمیم	۳٫۱۹	

در جدول شماره ۴ نتایج آزمون کولموگروف برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها بیان شده است. با توجه به آزمون فوق و سطوح معناداری کلیه متغیرها که بزرگ‌تر از ۰/۰۵ گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که کلیه متغیرها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند و در این پژوهش باید از آزمون‌های پارامتریک استفاده گردد.

جدول ۴: آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

نتیجه آزمون	سطح معناداری	متغیرها
توزیع نرمال داده‌ها	۰٫۲۵	پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی
توزیع نرمال داده‌ها	۰٫۲۱	کمک‌های پساجس و مساعدت در بازگشت به جامعه
توزیع نرمال داده‌ها	۰٫۱۹	مراقبت بزهکاران
توزیع نرمال داده‌ها	۰٫۲۳	برنامه‌های آزادی پیش از موعد

۵- ارزیابی فرضیه‌های پژوهش

در راستای تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های این پژوهش که به لحاظ آماری یک فرضیه تک‌متغیره کمی محسوب می‌شود و با توجه به نوع طراحی پرسشنامه که با یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شده است و بحث مقایسه میانگین اکتسابی نمونه با میانگین استاندارد جامعه را مطرح می‌کند و همچنین با توجه به مقادیر آزمون کولموگروف اسمیرانف که توزیع دیتاها را نرمال گزارش کرده است، از آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی، کلمه، فرضیه‌های این پژوهش استفاده گردیده است.

جدول ۵: آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی وضعیت برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان؛ آزمون فرضیه اول پژوهش «پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است»

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				متغیر مورد بررسی	
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی	
۱۵۶	۲/۰۵	۰/۷۵	۰/۰۳		
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی					
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا	نتیجه کلی آزمون
۴/۸۳	۱۵۵	۰/۰۴	۰/۹۵	۰/۱۶ / ۰/۰۱	
وضعیت نامطلوب و تأیید عدم تأثیر پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی بر بازپذیرسازی اجتماعی در پس از آزادی از زندان					

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری به‌دست آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای برابر با ۰/۰۴ است و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، می‌توان استنباط نمود که پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر نیست. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۲/۰۵ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰/۹۵ یا بیشتر از حد متوسط گزارش گردیده است.

جدول ۶: آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی وضعیت برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان؛ آزمون فرضیه دوم پژوهش «کمک‌های psychosocial و مساعدت در بازگشت به جامعه به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است»

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				متغیر مورد بررسی	
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	کمک‌های psychosocial و مساعدت در بازگشت به جامعه	
۱۵۶	۲/۹۹	۰/۶۶	۰/۰۴		
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی					
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا	نتیجه کلی آزمون
۵/۲۱	۱۵۵	۰/۲۵	۰/۰۱	۰/۲۲ / -۰/۸۳	
وضعیت نامطلوب و رد تأثیر کمک‌های psychosocial و مساعدت در بازگشت به جامعه بر بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان					

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای برابر با $0/0001$ است و این مقدار با اطمینان $0/95$ از سطح بحرانی و استاندارد خطای $0/05$ کوچک‌تر است، می‌توان استنباط نمود که کمک‌های پساحبس و مساعدت در بازگشت به جامعه به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر نیست. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با $2/99$ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $0/01$ یابیب:تر از حد متوسط گزارش گردیده است.

جدول ۷: آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی وضعیت برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان: آزمون فرضیه سوم پژوهش «مراقبت بزهکاران به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است»

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی					متغیر مورد بررسی
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد		مراقبت بزهکاران
۱۵۶	۳/۴۲	۰/۵۸	۰/۰۲		
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی					
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا	
۷/۲۶	۱۵۵	۰/۰۱	۰/۴۲	۰/۶۱ / ۰/۳۷	
وضعیت مطلوب و تأیید تأثیر مراقبت بزهکاران بر بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان					نتیجه کلی آزمون

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای برابر با $0/01$ است و این مقدار با اطمینان $0/95$ از سطح بحرانی و استاندارد خطای $0/05$ کوچک‌تر است، می‌توان استنباط نمود که مراقبت بزهکاران به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با $3/42$ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $0/42$ بالاتر از حد متوسط گزارش گردیده است.

جدول ۸: آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی وضعیت برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان: آزمون فرضیه چهارم پژوهش «برنامه‌های آزادی پیش از موعد به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از موعد، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است»

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی					متغیر مورد بررسی
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد		برنامه‌های آزادی پیش از موعد
۱۵۶	۳/۶۹	۰/۶۰	۰/۰۴		
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی					
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا	
۷/۸۱	۱۵۵	۰/۰۱	۰/۶۹	۰/۷۷ / ۰/۶۰	
وضعیت مطلوب و تأیید تأثیر برنامه‌های آزادی پیش از موعد بر بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان					نتیجه کلی آزمون

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای

برابر با ۰/۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، می‌توان استنباط نمود که برنامه‌های آزادی پیش از موعد به‌عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی آزادی پیش از موعد، در راستای پیشگیری از تکرار جرم بزهکاران مؤثر است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۳/۶۹ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰/۶۹ بالاتر از حد متوسط گزارش گردیده است.

جدول ۹: آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان

رتبه نهایی مؤلفه	میانگین رتبه مؤلفه‌ها	برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان
۴	۱/۸۸	پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی
۳	۲/۹۳	کمک‌های پساحسب و مساعدت در بازگشت به جامعه
۲	۳/۱۱	مراقبت بزهکاران
۱	۳/۵۹	برنامه‌های آزادی پیش از موعد
۱۵۶		تعداد
۷۳/۳۲		مقدار کای اسکوار
۳		درجه آزادی
۰/۰۰۰۱		سطح معناداری آزمون فریدمن
وجود تفاوت معنادار بین رتبه مؤلفه‌ها		نتیجه آزمون

با توجه به نتایج آزمون فریدمن در رتبه‌بندی برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان، چون مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰۱ بوده و از سطح خطای استاندارد ۰/۰۵ کوچک‌تر گزارش شده است، می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی هر یک از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان تفاوت معناداری با سایر برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان دارد. پس رتبه‌بندی برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان به لحاظ اهمیت از دیدگاه سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی عبارت‌اند از: ۱- برنامه‌های آزادی پیش از موعد؛ ۲- مراقبت بزهکاران؛ ۳- کمک‌های پساحسب و مساعدت در بازگشت به جامعه؛ ۴- پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی.

جدول ۱۰: آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران در محیط زندان؛ آزمون فرضیه پنجم پژوهش «عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان در حد مطلوب است»

جدول آماره‌های توصیفی آزمون تی				متغیر مورد بررسی	
خطای انحراف استاندارد	انحراف معیار	میانگین	تعداد	عملکرد سازمان‌ها در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران	
۰/۰۴	۰/۸۶	۳/۰۳	۱۵۶		
جدول آماره‌های استنباطی آزمون تی				نتیجه کلی آزمون	
حد پایین / حد بالا	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی		
۰/۱۵ / -۰/۸۹	۰/۰۳	۰/۲۴		وضعیت به‌نسبت مطلوب عملکرد سازمان‌ها در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان	

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون تی تک نمونه‌ای برابر با $0/24$ است و این مقدار با اطمینان $0/95$ از سطح بحرانی و استاندارد خطای $0/05$ بزرگتر است، می‌توان استنباط نمود که عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان در حد به نسبت مطلوب است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با $3/03$ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $0/03$ بالاتر از حد متوسط گزارش گردیده است. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی بزهکاران پس از آزادی از زندان از قدرت و شدت چندانی برخوردار نبوده است.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش در چهارچوب پنج فرضیه تدوین شده تحلیل شد. بررسی فرضیه نخست نشان داد که پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی به عنوان یکی از برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، نقشی مؤثر در پیشگیری از تکرار جرم ندارد. مطابق نتایج مربوط به فرضیه دوم، ارائه کمک‌های پساحبس و حمایت در بازگشت به جامعه نیز تأثیر معناداری بر کاهش تکرار جرم بزهکاران نداشته است. در ارزیابی فرضیه سوم روشن شد که مراقبت پس از آزادی از زندان، در قالب برنامه‌های نظارتی و حمایتی، در کاهش تکرار جرم مؤثر است. همچنین یافته‌های فرضیه چهارم بیانگر آن است که برنامه‌های آزادی پیش از موعد، به عنوان یکی از سازوکارهای بازپذیرسازی اجتماعی، می‌تواند در پیشگیری از تکرار جرم نقش مثبت ایفا کند. نتایج آزمون فریدمن نیز اختلاف معنادار میان میانگین رتبه‌های برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی را تأیید کرد. بر اساس این رتبه‌بندی، از دیدگاه سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی، مهم‌ترین برنامه‌ها به ترتیب عبارت‌اند از: برنامه‌های آزادی پیش از موعد، مراقبت بزهکاران، کمک‌های پساحبس و مساعدت در بازگشت به جامعه، و در نهایت پیاده‌سازی هنجارهای بین‌المللی. در تحلیل فرضیه پنجم نیز مشخص شد که عملکرد سازمان‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی در اجرای برنامه‌های بازپذیرسازی اجتماعی پس از آزادی از زندان، در سطحی به نسبت مطلوب قرار دارد؛ با این حال شدت و کارآمدی این عملکرد برای ایجاد تحول بنیادین در فرایند بازپذیرسازی و کاهش تکرار جرم کافی به نظر نمی‌رسد. به طور کلی نتایج نشان می‌دهد که ظرفیت سازمان‌های اجتماعی در این حوزه نیازمند تقویت و کارآمدسازی بیشتر است تا بتواند به طور مؤثر در بازگشت موفق بزهکاران به جامعه نقش آفرینی کند و پیامدهای جرم‌زا را کاهش دهد.

فهرست منابع

- ابراهیمی، شهرام. «بازپروری عادلانه مجرمان». آموزه‌های حقوق کیفری، ۹، ۳ (۱۳۹۱)، ۱۵۱-۱۷۶.
- افراسیابی، علی. «امکان بازپذیری اجتماعی بزهکاران در بسترهای کیفری و پسا کیفری موجود». مطالعات پیشگیری از جرم، ۵، ۱۵ (۱۳۸۹)، ۳۳-۵۷.
- باقرلو، زهرا و علی ربانی. «رویکرد مقنن به بازسازگاری اجتماعی مجرمین». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر قدس، ۱۳۹۷.
- حاجی‌آبادی، محمد و محمد حسینی. «نقش مؤسسات حرفه‌آموزی و کاردرمانی در اصلاح و بازسازی مجرمان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. اردبیل: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، ۱۳۹۸.
- رستمی، لونا و بهروز جوانمرد. «چالش‌های نظری بازپروری در محکومان به کیفرهای خدمات عمومی رایگان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد صفادشت، ۱۳۹۵.
- زند، زهرا و محمدرضا رحمت. «اثربخشی مراقبت از مجرمان خطرناک پس از آزادی با نمونه موردی زندانیان شهر شیراز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تفت، ۱۳۹۳.
- شریف‌آبادی، فاطمه و امیرحسین نیازپور. «بازپروری عادلانه مجرمان، مبانی و جایگاه آن در حقوق ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۳۹۴.
- شفیعی، معصومه و ابوالفتح خالقی. «جایگاه جامعه‌پذیری بزهکار پس از اجرای مجازات در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. قم: دانشگاه قم، ۱۳۹۵.
- علایی، حشمت‌الله و بهروز نوروزی. «نقش مؤسسات حرفه‌آموزی و کاردرمانی در اصلاح و بازسازی مجرمان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، ۱۳۹۹.
- کوره‌نگی‌ها، امیر و سعید قماش. «جایگاه اصلاح و بازپروری مجرمان و دارندگان حالت خطرناک در سیاست جنایی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان، ۱۳۹۲.
- میرحسینی، زهرا و مهسا لاریجانی. «شناسایی زمینه‌های طراحی مدل بازپذیری اجتماعی موفق زنان مجرم». نشریه زن در توسعه و سیاست، ۱۶، ۱ (۱۳۹۷)، ۷۸-۵۱.
- <https://doi.org/10.22059/jwdp.2018.246504.1007316>
- نقی‌دخت، حسین و جعفر حسینی. «مطالعه جرم‌شناختی نقش آموزه‌های اسامی در پیشگیری از جرایم و اصلاح مجرمین». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، ۱۳۹۹.

This Page Intentionally Left Blank